

Prof. Edward Halizak

Uniwersytet Warszawski

Recenzja pracy doktorskiej mgr. Sergiusza Kuczyńskiego pt. „Dyplomacja gospodarcza Polski w XXI wieku” napisana pod kierownictwem naukowym Prof. dr. Hab. Marka Pietrasia, Lublin 2020.

Przedstawiona mi do recenzji praca doktorska mgr. Sergiusza Kuczyńskiego pt. „Dyplomacja gospodarcza Polski w XXI wieku” spełnia kryteria merytoryczne i formalne sformułowane w art. 16 ust. 2 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2017 poz. 1789).

Podstawą mojej pozytywnej konkluzji jest ocena następujących aspektów pracy doktorskiej mgr. Sergiusza Kuczyńskiego.

1. Kryterium wyboru tematu.

Wybór tematu nie budzi zastrzeżeń ze względów merytorycznych i formalnych i mieści się w ramach nauki o polityce i administracji, subdyscyplinie nauka o stosunkach międzynarodowych. Decyduje o tym fakt, że problematyka sygnowana tytułem rozprawy dotyka kluczowego aspektu funkcjonowania państwa w przestrzeni międzynarodowej. Dyplomacja gospodarcza jako jedno z najważniejszych przejawów zewnętrznej aktywności państwa jako problem badań mieści się w ramach nauki o polityce ze względu na to, że jest ono realizowane przez państwo. Tego faktu nie zmienia to, że treści i cele tego działania mają ekonomiczny charakter.

Relacja między tym, co polityczne i ekonomiczne w działalności państwa nie jest łatwa do uchwycenia ze względu na oddziaływanie faktów i procesów, których treści znaczeniowe są nieporównywalne.

Bardzo dobrze należy ocenić wybór takiego tematu dokonany przez doktoranta i promotora. Studium przypadku dyplomacji gospodarczej Polska jest interesującym przedsięwzięciem badawczym ze względu na duże walory poznawcze. Wynika to stąd, że ten rodzaj aktywności międzynarodowej Polski jest zbadany w niewystarczającym stopniu. Zaprezentowany w rozprawie stan badań w naszym kraju na te temat w pełni to potwierdza.

2. Założenia badawcze.

Założenia badawcze recenzowanej pracy doktorskiej zostały przedstawione we wstępie liczącym 14 stron (s. 4 - 18). Uczyniono to w skromny, ale wystarczający sposób.

Tak więc najważniejszy element jakim jest cel rozprawy został nakreślony bardzo szeroko i wielokierunkowo – co sprawia pewną trudność w zidentyfikowaniu

który jest najważniejszy. Najpierw mówi się, że celem jest przeprowadzenie politologicznej analizy ewolucji dyplomacji gospodarczej od początku transformacji ustrojowej, potem że ocenie zostanie poddany plan na rzecz odpowiedzialnego rozwoju. W następnym akapicie mówi się o analizie założeń i realizacji zagranicznej polityki gospodarczej oraz jej skuteczności.

Efektom sformułowania tak wielu celów bez wyszczególnienia, który jest najważniejszy, zaowocowało postawieniem aż ośmiu pytań badawczych. Chciałoby się powiedzieć, że o siedem za dużo. Sztuka zadawania pytań badawczych jest ważnym elementem metodologii badań. Na ogół przyjmuje się, że powinno stawiać się pytania główne i pytania pomocnicze.

W pracy doktorskiej autorstwa Sergiusza Kuczyńskiego pierwsze trzy pytania w sposób właściwy odnoszą się do postawionego problemu badawczego. Pytanie czwarte i piąte odnoszą się do tak szczegółowych kwestii, że nie powinny znaleźć się w tekście, a pytania 6 – 8 powtarzają się. W formułowanych pytaniach badawczych pojawia się konkurencyjny termin zagraniczna polityka gospodarcza – co także ma miejsce w tekście w poszczególnych rozdziałach.

Po pytaniach badawczych doktorant w sposób prawidłowy przeszedł do sformułowania hipotez – co należy ocenić pozytywnie, ponieważ hipotezy to odpowiedzi na pytania badawcze. Doktorant sformułował cztery hipotezy, które pod względem treści należy uznać za poprawne. Biorąc pod uwagę cele i pytania badawcze, byłoby znacznie lepiej gdyby sformułowano hipotezę główną i hipotezy pomocnicze. Sprzyjałoby to zdecydowanie jeszcze lepszej klarowności i przejrzystości wywodu.

Na stronach 8 – 9 zaprezentowano zastosowane w pracy doktorskiej metody badawcze. Zrobiono to w sposób poprawny i nie budzący merytorycznych zastrzeżeń. Należy jednak zauważyć, że nie wymieniono we wstępie wszystkich metod, które zostały zastosowane w dalszych fragmentach rozprawy. Na przykład na s. 114 doktorant odwołuje się do metody PEST, a na s. 128 do modelu łańcucha wartości. Byłoby znacznie lepiej, gdyby zostały omówione we wstępie.

Ogólnie rzecz biorąc nie wnoszę zastrzeżeń do metody badań w recenzowanej pracy, którą można byłoby określić mianem „indukcyjnego empiryzmu”. Dbałość o dobór adekwatnych danych to bardzo ważna zaleta recenzowanej pracy.

We wstępie prawidłowo nakreślono cezury czasowe oraz zakres przestrzenny pracy doktorskiej. W tym miejscu nasuwa się uwaga dotycząca rozbieżności cezury czasowej w tytule, gdzie jest mowa o okresie XXI wieku oraz we wstępie, gdzie doktorant deklaruje, że analiza obejmuje okres od rozpoczęcia transformacji ustrojowej w 1989 roku.

To czego zabrakło we wstępie recenzowanej pracy, to przeglądu stanu badań w literaturze przedmiotu. Nie oznacza to, że doktorant nie rozpoznaje tego problemu, ponieważ w rozdziale pierwszym s. 39 – 85 i rozdziale drugim s. 86 – 106 wywód oparty jest na przeglądzie bogatej literatury przedmiotu.

3. Charakter rozprawy.

Recenzowaną pracę doktorską mgr. Sergiusza Kuczyńskiego kwalifikuję jako studium empiryczne – opisowe oparte na wspomnianej przeze mnie „metodzie indukcyjno – empirycznej”.

Baza faktograficzna pracy jest imponująca, co zaświadcza o umiejętnościach badawczych. Znajomość źródeł, procedur i mechanizmów działania instytucji zaświadcza o profesjonalizmie. Autor doktoratu, jak wynika z informacji we wstępie, miał styczność z praktyką, co we właściwy sposób spożytkował w treści rozprawy. W wyniku tego otrzymaliśmy wartościowy opis o bardzo dużych walorach poznawczych na temat dyplomacji gospodarczej Polski, poczynając od rozpoczęcia transformacji ustroju gospodarczego i politycznego w naszym kraju.

O wartości rozprawy dowodzi logiczna jej struktura, która jest funkcją przyjętych wcześniej założeń badawczych. Pięć rozdziałów i ich tytuły są logicznie powiązane we właściwej sekwencji merytorycznej.

4. Sposób rozwiązania przedstawionego problemu badawczego.

W wymiarze realizacyjnym, recenzowana rozprawa prezentuje się bez zarzutu. To bardzo profesjonalne studium przypadku, na podstawie adekwatnych danych źródłowych. Dzięki temu jest ona użytecznym źródłem wiedzy o specyfice funkcji o dyplomacji gospodarczej w naszym kraju. Oceny tej nie zmieniają zastrzeżenia dotyczące omawiania kwestii oczywistych i rozwiniętych w licznych badaniach, o czym dowodzi bogata literatura przedmiotu.

Mam tu na myśli - rozdział pierwszy zatytułowany „Dyplomacja jako zjawisko społeczne”, s. 18 – 86. Być może doktorant planował go jako rozdział wprowadzający, ale biorąc pod uwagę tytuł rozprawy oraz zadeklarowane cele badawcze, rozdziałem wprowadzającym jest rozdział drugi, s. 86 – 142, który co warto zauważyć, ma mniejszą objętość od drugiego.

Rozdział drugi poświęcony jest analizie pojęcia dyplomacji gospodarczej. Uważam że doktorant wszechstronnie i kompletnie zrekonstruował to pojęcie. Szczególną wartość w moim przekonaniu posiadają rozważania na s. 127 – 142 na temat dyplomacji gospodarczej jako narzędzia tworzenia wartości.

Niemniej jednak, można wskazać na dwie kwestie, które w tym rozdziale budzą moje zastrzeżenia.

Po pierwsze, podrozdział drugi, s. 103 – 117 jest pod wieloma względami powtórzeniem fragmentu rozdziału pierwszego o ewolucji dyplomacji, s. 24 – 39. Byłoby znacznie lepiej, gdyby były one połączone. Przy tej okazji chciałbym wskazać na pracę sprzed lat autorstwa Tadeusza Łychowskiego. Międzynarodowe umowy gospodarcze, Warszawa 1957, która zawiera bardzo szczegółowe omówienie historii

zestawienia międzynarodowych umów gospodarczych jako efektu dyplomacji gospodarczej.

Po drugie, w rozdziale drugim, doktorant pisze i słusznie o zagranicznej polityce ekonomicznej, ale pominął kwestię strategii ekonomicznej, ang. „economic statecraft”, które w badaniach na Zachodzie odnosi się do działań zewnętrznych państwa.

Uwaga szczegółowa dotycząca rozdziału drugiego. Na s. 112 z niewiadomych powodów doktorant odniósł się do historycznego faktu, jakim było ogłoszenie przez USA w 1899 roku polityki otwartych drzwi. Powiązanie tego faktu z Doktryną Monroe i z Unią Europejską uważam za niezrozumiałe.

Rozdział trzy, cztery i pięć reprezentowanej pracy stanowią jej zasadniczą podstawę. Są one prawidłowo sformułowane i co najważniejsze logicznie powiązane. To bardzo dobra analiza. W stosunku do reprezentowanych treści, zgłaszam tylko jedną uwagę. Otóż doktorant praktycznie pominął kwestię podporządkowania Polski rygorowi Wspólnej Polityki Handlowej UE, co jest istotną determinantą dyplomacji gospodarczej naszego kraju. Co prawda dotyczy ona importu, pozostawiając kwestię eksportu w gestii krajów członkowskich, ale dyplomacja UE w sferze działań zewnętrznych również podejmuje kwestie ekonomiczne.

Zakończenie pracy liczy 11 stron i zawiera prawidłowo sformułowane konkluzje badań. Ale na pierwszych trzech stronach doktorant wraca niepotrzebnie do niektórych wątków z historii dyplomacji gospodarczej. To niepotrzebne powtórzenie.

5. Styl i język rozprawy.

Recenzowana rozprawa została napisana komunikatywnym językiem. W tekście posługuje się prawidłowymi terminami i pojęciami naukowymi. Ten rodzaj językowej dyscypliny oceniam wysoko, gdyż zaświadcza to także o kompetencji badawczej.

6. Analiza bazy źródłowej.

W Recenzowanej pracy wykorzystano wszechstronnie Źródła pierwotne (dokumenty, dane statystyczne), a także najbardziej reprezentatywne źródła wtórne: artykuły, raporty i monografie.

Konkluzja.

Rozprawa doktorska mgr. Sergiusza Kuczyńskiego zasługuje na bardzo dobrą ocenę. Spełnia wszelkie wymogi formalne stawiane tego rodzaju pracom na stopień naukowy. Z merytorycznego punktu widzenia stanowi wkład w poznanie dyplomacji gospodarczej Polski. Z tego względu rekomenduję jej opublikowanie po dokonaniu pewnych skrótów. Dowodzi to

także tego, że doktorant bardzo dobrze opanował wiedzę o przedmiocie badania, jak również wykazał się umiejętnościami badawczymi, upoważniającymi mu nadanie stopnia naukowego doktora.

Biorąc powyższe pod uwagę wnioskuję o dopuszczenie doktoranta do dalszych etapów w procedurze doktoranckiej.

Prof. dr hab. Marian Edward Halizak